
At lære at afkode

I det følgende vil vi meget kortfattet beskrive, hvordan udvikling af afkodningsfærdighed kan støttes af sproglige lege, øvelser og undervisning.

Undervis i alfabetet

Bogstavkendskab i 5-6 årsalderen er en af de stærkeste forudsigere for, hvordan læseindlæringen vil forløbe. Men det er væsentligt at arbejde med mere end bogstavernes navne. Tal med børn fra 4-5 årsalderen om bogstaverne i de tekster, der omgiver dem i deres hverdag og opmuntr dem til at udsmykke deres tegninger og arbejder med navn. Engager dem til legeskrivning på de tidligste trin i børnehaven og i børnehaveklassen og støt barnet i dets skriftsproglige udfoldelser på vejen mod læsning og skrivning.

I skolen må eleven kende alfabetet og bogstavernes funktion: deres lyd og udseende, samt hvordan de artikuleres. Det er nemmest at skrive og kende forskel på de store bogstaver, gradvist indføres de små bogstaver. Man bør være opmærksom på børn, der ikke kender alle store bogstaver i begyndelsen af 1. klasse. For unge og voksne dyslektikere kan der stadig være god grund til at skærpe opmærksomheden på bogstavkendskab, især med henblik på bogstavernes lyd og artikulation.

At udnytte det fonematiske princip

Dyslektikers kerneproblem er, at sætte lyd til bogstaver. Ikke desto mindre har adskillige træningsundersøgelser vist, at dyslektikere har gavn af undervisning i det fonematiske princip. Selv gode læsere bliver endnu bedre, hvis de modtager direkte undervisning i udnyttelse af det fonematiske princip.

Niveauer i udnyttelsen af det fonematiske princip

Planlæg en rolig progression i læse- og skriveaktiviteterne for at hjælpe eleverne med at udvikle en forståelse for sammenhængen mellem sproglyde i ord. Sørg for at eleverne får støtte, når de skal begynde på en ny opgave, og formulér gerne en strategi fx med udgangspunkt i artikulation. Lad eleverne anvende strategien for at producere lydene. Lav mange eksempler. Mind eleverne om, at anvende strategien og tilføj flere eksempler efterhånden. Når eleverne mestrer disse færdigheder, så skal den direkte lærerstøtte mindskes og erstattes af flere øvelser og udfordringer.

Basisniveau

1. Enstavelsesord på 2-3 bogstaver uden konsonantklynger, fx: ko, is, sol, emu
2. Enstavelsesord på 2-3 bogstaver med konsonantklynger, fx: klo, Als
3. Enstavelsesord på flere bogstaver med konsonantklynger, fx: gryn, hils, glans
4. Tostavelsesord uden konsonantklynger, fx: alpin, altan, fasan, kamel, legal.

For øvede

1. Tostavelsesord med konsonantklynger, fx: profil, klima, krimi, trofæ
2. Flerstavelsesord uden konsonantklynger, fx: filial, anatomi, biologi, bikini
3. Flerstavelsesord med konsonantklynger, fx: mikrofilm, mere komplekse ord: mikrobiologi, multivitamin, voluminøs
4. Ord med dobbelt konsonant, fx: Hanna, Villy, ditto
5. Ord med samme rime-del
6. Ord med ortografiske konventioner som fx stumme bogstaver og kontekstbestemte lyd kvaliteter. (fx e-> æ, i->e)

Eksempler på opgaver

- Indsættelse af et (lydret) bogstav i læse- og staveopgaver ("I aften er der b _ l på kroen")
- Læsning og stavning af lydrette ord på elevens niveau
- Dannelse af ord ud fra et antal bogstaver
- Stavelsesdeling af lydrette ord
- Dannelse af nye ord ud fra stavelser
- Arbejde med onsets-rime i rimfamilier (m-ad, b-ad, bl-ad, gl-ad)
- Videre arbejde med ikke-lydrette ord, fx ved hjælp af det morfematiske princip.